

У ПОСЕТИ
МЕТОХИЈСКИМ
ЕНКЛАВАМА

ПОНОС И ТУГА СТАНУЈУ ТАМО

Средином фебруара шест лекара са ВМА и један фармацеут посетили су Велику Хочу, Ораховац, Бело Поље, манастир Велики Дечани и Пећку патријаршију. За четири дана боравка прегледали су око 160 људи, поделили им терапије, деци слаткише, а 86 породица добило је једнократну помоћ. Становници српских енклава испратили су лекаре са сузама, а италијански припадници Кфора са поклон-одличјем јединице.

Групи лекара који су недавно боравили на Косову и Метохији били су доц. др Зоран Анђелковић, ендокринолог, проф. др Сидор Мишовић, васкуларни хирург, проф. др Жарко Вучинић, кардиолог, др Топлица Легић, неуропсихијатар, проф. др Зоран Ковачевић, нефролог, проф. др Душан Стефановић, реуматолог, Бранислав Костић, фармацеут из Војске и проф. др Душан Митровић, физиолог са Медицинског факултета. Прва шесторица су лекари са Војномедицинске академије, махом пуковници, а због познате ситуације у тој јужној покрајини путовали су добровољно. Другачије официри не могу доле.

Њихову посету организовали су Коло српских сестара "Милице Српкиње" са Новог Београда и Друштво српско-јеврејског пријатељства, у сарадњи са Српском православном црквом, тачније манастиром Високи Дечани. А лекари са Војномедицинскоме академије на пут су кренули уз дозволу министра одбране и начелника ВМА, који им је, схватајући значај те посете, омогућио да задуже ЕКГ-апарат којим су радили на терену.

Циљ је био да лекари прегледају људе, да болесницима поделе лекове у вредности од око 5.000 евра (велики део те пошиљке обезбедили су Коло српских сестара и "Велефарм" из Београда), да најсиромашнијим породицама са највећим бројем деце поделе једнократну новчану помоћ од по 100 долара и да деца добију око 200 килограма слаткиша. Поклоне су обезбедили Друштво српско-јеврејског пријатељства, Коло српских сестра "Милица Српкиња" и Фондација Братиславе – Бебе Бјелопетровић (покојна председница Кола српских сестара САД и Канаде) из Чикага. Али поента посете није била само у однетој помоћи – највећи поклон становништву било је сазнање да нису заборављени.

Монах Димитрије који води радионицу за дуборез био је у у лози возача

ДЕЦА СУ ТУЖНА ПРИЧА

Сви лекари се слажу да су на њих најлепше и најтужније утиске оставила деца. Ти малишани расту у заточеништву, између бодљикавих жица, и гледају на дошљаке са плашљивим и неповерљивим очима, попут срна. А осмех може да им измами само оно што сва деца воле – слаткиши. Лекари причају: "Можете да замислите 150 деце у Великој Хочи како стоје у неком реду, без гурања, свађе, без отимања. Чекају да на њих дође ред. Само се понекад чује дечији гласић, који каже да има сестру или брата и моли да и за њих однесе поклон, а вама стоји кнедла у грлу. Ето, то су деца Космета."

Током четири дана боравка, од 17. до 19. фебруара, лекари-ма је домаћин било братство Високих Дечана. Тај манастир, место блаженопочившег светог српског краља Стефана Дечанског, један је од главних ослонаца Српства у Метохији, а братство на челу са владиком Теодосијем и Српска православна црква максимално помажу људима који живе у енклавама. Они су обезбедили да лекаре током свих етапа њиховог пута прати двадесетак припадника италијанског Кфора, из састава пука "Барсељери", под чијом непосредном заштитом је манастир.

Пут их је водио преко Новог Пазара, Рожаја, Куле, Пећи и Високих Дечана, а одредишта су била, поред базе у Високим Дечанима, Велика Хоча, Ораховац, Бело Поље и, наравно, Пећка патријаршија. Шта су тамо доживели и какве утиске са пута носе, испричали су нам, а њихово казивање свакако би било ускраћено за добре фотографи-

је да са лекарима није пошао и наш познати фоторепортер Томислав Петернек.

■ ДВЕ ДИМЕНЗИЈЕ ПРИЧЕ

Та косметска прича има две димензије. Прва је она лична, која је снажним емоцијама прострујала кроз њихово биће, а друга здравствена мисија, коју су желели да испуне. И не зна се која је лекаре више дирнула, уздрмала, и због које ни дан-данас не могу да среде своје мисли. Најлепше утиске носе из манастира Високи Дечани, где је била њихова база и где их је целокупно братство са изузетном љубављу дочекало, чак су испразнили неке келије својих монаха како би лекари били смештени што удобније – по један у соби. Када су стигли, у њихову част је отворен ковчег са моштима великог краља, склоњено је стакло да би могли да целивају руку светога краља.

Пуковник доц. др Зоран Анђелковић прича: "То је свето место које плени, без обзира на то да ли си православца или католик, а доказ за то је што и италијански Кфор тај манастир доживљава као своју светињу. Дефинитивно на том месту постоји благодат, нешто што људе враћа вери и чини га светим. А задивљујуће је и како братство монаха у манастиру функционише. Све су то врхунски интелектуалци, свестрани људи и добри организатори – имају економију, своје имање, дуборезачку и иконографску радионицу – град у малом. И кад се човек нађе у таквом окружењу може само да се пријатно осећа. И Пећка патријаршија, наш велики духовни центар, зрачи – и духовношћу, и лепотом и богатством".

Пуковник др Зоран Ковачевић више пута је био у манастиру Дечани. Кад год дође, каже, има исти утисак као и многи који га походе – да се после дужег времена враћа кући у којој је одрастао. "Једноставно, улази у вас тај дух светог краља, тих предивних монаха, тај амбијент Високих Дечана."

Унескова баштине је са свих страна опасана бункерима. "А кад изађе човек из манастира, километрима одатле сусреће туђе

ЗОЧИШТЕ

Лекаре је пут одвео и до манастира Зочиште, који је, нажалост, у мартовском дивљању Шиптара 2003. потпуно порушен. То свето место обишли су зато што је посвећено Козми и Дамјану, светим врачима, заштитницима лекара. Уједно, то је једна од наших великих светиња и место где су се, према аргументованим причама, догађала и чуда, излечења. Зочиште походе чак и Шиптари, остављајући свецима поклоне. А слика коју су лекари тамо затекли, могла је само да им изазове сузе у очима. Уместо лепог манастира, дивили су се само деловима од неуништених мозаика.

Лекари су најчешће радили у импровизованим условима

људе који га мрзе и та мржња се осећа. Не можеш да прођеш незапажен. Ми смо имали прилику да видимо те енклаве српског становништва које живи у окружењу лавова, а како им је – можете да појмите. Ето, то је непријатни део приче” – каже др Анђелковић, а др Ковачевић додаје: “Трагично је да човек седи у колима, да га прати 20 војника и да зна да би његов живот био у опасности ако би се случајно зауставио и рекао пролазницима добар дан на другом језику. Ту се убијају људи зато што говоре српски. Они те гледају, ти гледаш њих и видиш страшну мржњу.” А шта би било да се кола покваре и стану. Било која оправка изискивала би силне проблеме. Зато се на Космет креће са dobrим колима.

Слични су и утисци пуковника проф. др Сидора Мишовића: “Страшно је и тужно, а у исто време осећам и понос што сам ишао тамо како бих помогао нашим људима. Још срећујем утиске и не могу да дођем себи. А као лекар помагао сам људима свуда, па и на ратишту, али ово је сасвим нешто друго. Још теже него у рату, и то нисам видео до сада.”

■ ЛЕКАРСКА МИСИЈА

Лекари са ВМА су рад започели већ првог дана посете. Најпре су отишли у Велику Хочу, где су прегледали 67 пацијената, поделили им терапију и истовремено оставили не баш малу количину

лекова за децу – било да су то антибиотици у виду сирупа, антипиретици, или друго. Појединим становницима дали су и новчану помоћ. Следеће одредиште био је Ораховац, где је прегледано 57 пацијената и такође подељена једнократна новчана помоћ.

Наредног дана обишли су Пећку патријаршију и Бело Поље, где су их дочекали мушкарци – 15 глава породица, којима су најмилији у Србији. И ту је подељено пет-шест новчаних помоћи. У Пећкој патријаршији пацијенти су им биле монахиње, које су доста старе, а неке и болесне, али и избеглице које живе ту. А у Високим Дечанима лекарима се јавило дванаесторо људи. Укупно, за та два дана њихове посете прегледано је око 160 људи, а у свим тим местима додељена је једнократна помоћ за 86 породица. Лекови који су остали неподељени, остављени су у манастиру Високи Дечани како би фармацеути из амбуланата у тим енклава узимали кад им затребају.

Лекари кажу да је народ тамо прилично болестан, велики је проценат старих људи са срчаним и гастроентеролошким обољењима, али је велики удео и психотрауме, односно неуропсихијатријских болесника, јер они живе под сталним стресом.

Сви ти прегледи обављени су махом у импровизованим условима, без довољно простора за рад, осим у Великој Хочи и Ора-

Слика за успомену са владиком Теодосијем

ховцу, где су радили у месним амбулантама. У Пећкој патријаршији прегледали су у собама, па је у почетку било мало гужве, јер је број соба мали, а било је доста лекара различитих супспецијалности. Али и у таквим условима лекари су се брзо снашли и сви прегледи су завршени на задовољство грађана и њих самих.

Разговарајући са народом имали су прилике да се увере какво је њихово медицинско збрињавање. Можда је блага реч – катастрофално. Свако ко се теже разболи, доживи инфаркт миокарда, шлог, фактички је осуђен на смрт, због чекања да се организује њихов превоз у Косовску Митровицу. "Једној жени у Ораховцу пукао је чир на дванаестопалачном цреву и морала је хитно да буде превезена у болницу у Косовској Митровици. Али процедура је спора. Такав случај мора да се пријави Кфору, који одређује пратњу до Косовске Митровице, а за то одобрење понекад се чека и три дана. Срећом, како је тој пацијенткињи хитно био потребан превоз, пронађено је решење и одвезли су је одмах. У Митровици су веома добри лекари и стварно су оспособљени да решавају све случајеве. Човек треба да им скине капу, али у енклавама је ситуација јако тешка", истиче пуковник др Мишовић.

Много се тужних прича чује доле. Једна је из Белог Поља, где данас живи само 15 глава породица. Откада су им куће порушене, њихови најмилији су у Србији. А када им је у посету дошао владика Атанасије и запитао их шта им је најпотребније, они су углас рекли – црквено звоно. Звоно, јер позива на узбуну или окупљање. А ми смо у 21. веку. Звоно је мештане дозвољало и кад су стигли лекари. И сви су пошли да их виде.

Ова посета, како кажу наши саговорници, требало би да буде пример и другим здравственим установама да организовано, са лекарима и лековима, посете те напашене људе који живе у непријатељском окружењу, готово у затвору. А ова група ће, према договору, највероватније у истој поставци кренути на Космет негде у мају. Надају се да ће им се придружити још колега и да ће обићи и друге енклаве. Лекари су сагласни у једном – тај народ, наш народ, зависи од нас и колико им будемо пружили пажње или помоћи, толико дуго ће тамо остати.

ИТАЛИЈАНСКИ "БАРСЕЉЕРИ"

Међу најлепше утиске које лекари са ВМА носе са тог пута је онај о италијанским војницима, али не због тога што су они професионално радили свој посао – обезбеђивали њихово кретање по Космету, већ што су о њима бринули крајње пријатељски и са хришћански љубављу. Доктор Анђелковић објашњава:

– Они имају веома топао однос према том нашем становништву и манастирима. Да ли је то због блискости наших менталитета или сазнања да су то вредне светиње, не знам. Ја сам питао једног војника из италијанске пратње шта њему значе Дечани, а он ми је рекао да не прави разлику између Ватикана и њих. То је исто богатство, иста разноликост, дуга традиција коју имамо и ми и они у Ватикану. Можете из тога да закључите шта им значи.

Италијански војници, тачније тај део контингента са Сицилије, сродили су се са монаштвом, а и братство их веома цени, јер увек обезбеђују пратњу. Сем тога, већ две године за-

редом, свакога дана доносе им хлеб, како монаси не би сами месили, а захваљујући италијанском батаљону добијају бесплатно нафту да агрегат, кад нема струје, непрекидно ради.

Лекари су били дирнути пажњом коју су им војници пружили, а посебна част исказана им је последњег дана посете, када је на заједнички ручак у манастир дошао командант италијанског пука "Барсељери" пуковник Пауло Леота. Он је, на расстанку, дарујући своје колеге по униформи поклон-одличјем своје јединице, топлим речима захвалио: "Хвала вам за све што сте овде учинили". Тим речима коментар није потребан. А ни овим др Анђелковића:

– Наш долазак на Космет доживео сам као кад одеш у посету болесном човеку и пружиш му пуно топлине. Ми смо за њих били најбољи лек, однели смо им мелем, а са друге стране, мислим да смо и себе опленили. Материјалну помоћ коју су добили сигурно ће потрошити, али смо им даривали и нешто више – своју душу и позитивне емоције, разменили их са њима и вратили се са још лепшим успоменама.

Мештани су их испратили сузама, а оне и данас лекаре пеку. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимео Томислав ПЕТЕРНЕК